

УДК 378.225:001.89

ДОСВІД ПІДГОТОВКИ НАУКОВИХ КАДРІВ З ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТІ (до 15-річчя Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України)

Спірін Олег Михайлович,

заступник директора з наукової роботи Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України, доктор педагогічних наук, професор.

Яцишин Анна Володимирівна,

докторант, кандидат педагогічних наук.

Анотація. У статті наводиться аналіз досвіду підготовки кандидатів і докторів педагогічних наук зі спеціальності 13.00.10 — інформаційно-комунікаційні технології в освіті, описано організаційно-педагогічні умови функціонування аспірантури і докторантури, діяльності спеціалізованої вченої ради в Інституті інформаційних технологій і засобів навчання, наведено приклади актуальних тем дисертаційних досліджень, запропоновано рекомендації щодо вдосконалення процесу підготовки наукових кадрів у цій галузі педагогічної науки й окреслено перспективні напрями проведення дисертаційних досліджень з розроблення та використання інформаційно-комунікаційних технологій в освіті.

Ключові слова: підготовка наукових кадрів, атестація наукових і науково-педагогічних кадрів, спеціалізована вчена рада, 13.00.10 — інформаційно-комунікаційні технології в освіті, Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України.

Завдання, пов'язані з удосконаленням системи підготовки та атестації наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації, зокрема підвищення ефективності навчання в аспірантурі та докторантурі, забезпечення високої якості дисертаційних робіт, є актуальними для вищих навчальних закладів і наукових установ. Науковий ступінь є кваліфікаційною характеристикою, що засвідчує готовність людини до розв'язання дослідницьких завдань певного рівня складності.

Об'єктивне вивчення історико-педагогічного досвіду формування системи підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації є теоретичною основою, методологічним орієнтиром для вироблення й ефективної реалізації науково обґрунтованої стратегії удосконалення системи вищої освіти, приведення архітектури наукових ступенів в Україні у відповідність до європейських стандартів [14, с. 254]. У Проекті концепції національної стандартної класифікації освіти [13, с. 41–43] наголошується на потребі у перегляді напрямів підготовки фахівців і пропонується вважати аспірантуру (докторантуру) ще одним, четвертим, рівнем вищої освіти.

Важливим є узагальнення історичного досвіду й аналіз сучасного стану підготовки й атестації вітчизняних наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації в галузі педагогічних наук, зокрема зі спеціальності 13.00.10 — інформаційно-комунікаційні технології в освіті, що створена за ініціативи й безпосередньої участі науковців Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України в 2009 році [15].

Питання, пов'язані з інформатизацією освіти, представлені роботами В. Ю. Бикова [2, 3], А. М. Гуржія [6], М. І. Жалдака [4], Ю.С. Рамського [4], Н. В. Морзе [11] та ін. Дослідження, пов'язані з різними аспектами підготовки наукових та науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації відображені у роботах українських і зарубіжних учених: М. В. Баришнікова [1], В. В. Лаптева [8], М. П. Лещенко [9], В. І. Лугового [10], О. А. Макаренко [10], І. Ю. Регейло [14], В. А. Семиченко [10] і в публікаціях авторів цієї статті [15–19].

Аналіз публікацій дозволяє стверджувати про наявність низки проблем, пов'язаних із підвищенням ефективності підготовки кадрів вищої кваліфікації з інформаційно-комунікаційних технологій в освіті, що потребують узагальнення, систематизації й пошуку педагогічно виважених та доцільних шляхів удосконалення науково-організаційного, науково-методичного й інформаційно-дидактичного забезпечення підготовки аспірантів і докторантів. Тому метою статті є аналіз досвіду підготовки кандидатів і докторів педагогічних наук зі спеціальності 13.00.10 — інформаційно-комунікаційні технології в освіті, розроблення рекомендацій щодо вдосконалення означеного процесу й окреслення перспективних напрямів проведення дисертаційних досліджень.

Значний інтерес дослідників проблеми підготовки кадрів вищої кваліфікації викликає її історіографічний аспект. І. Ю. Регейло наголошує, що розвиток системи підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації в Україні у ХХ — на початку ХХІ століття є невід'ємною частиною вітчизняного держа-

вотворення, складовою національно-культурного відродження країни. У процесі історіографічного дослідження науковець виділяє п'ять періодів, що безпосередньо або побіжно стосуються проблеми підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації в Україні. Перше десятиріччя ХХІ століття відзначено появою низки досліджень, які презентують досвід європейських країн щодо підготовки й атестації науково-педагогічних кадрів у світлі інтеграційних процесів і неперервної ступеневі освіти [14].

Важливим є розгляд передумов створення нової спеціальності 13.00.10 — інформаційно-комунікаційні технології в освіті в галузі педагогічних наук та аналіз досвіду підготовки й атестації наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації з означеної спеціальності в Україні.

У 2008 р. за ініціатииви дійсних членів НАПН України В. Ю. Бикова та М. І. Жалдака в Інституті інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України (ІТЗН) у складі 11 осіб була створена робоча група для підготовки проекту паспорта нової спеціальності 13.00.10 — інформаційно-комунікаційні технології в освіті. А вже у 2009 р. паспорт цієї спеціальності було затверджено ВАК України і внесено до переліку спеціальностей, за якими проводяться захист дисертацій на здобуття наукових ступенів кандидата і доктора наук та присвоєння вчених звань. У 2010 р. вперше в Україні в ІТЗН було відкрито аспірантуру, а з 2011 р. — докторантуру за новою спеціальністю [16, с. 23].

У паспорті спеціальності зазначається, що вона «...належить до галузі педагогічної науки, що досліджує теоретичні та методичні проблеми використання інформаційно-комунікаційних технологій в освіті, психолого-педагогічного обґрунтування розроблення цих технологій для забезпечення функціонування та розвитку освітніх систем [12, с. 8]».

Підготовка дисертаційних досліджень обов'язково має відбуватися в безпосередньому зв'язку з актуальними науково-дослідними роботами (НДР), що здійснюються в навчальних закладах і наукових установах. Такі фундаментальні та прикладні НДР виконуються в ІТЗН на регулярній основі. Наприклад, за тематичним планом на 2012–2014 роки передбачено дослідження шести держбюджетних робіт: «Модернізація шкільного навчального експерименту на основі Інтернет-орієнтованих педагогічних технологій», «Методологія проектування мережі ресурсних центрів дистанційної освіти загальноосвітніх навчальних закладів», «Система психолого-педагогічних вимог до засобів інформаційно-комунікаційних технологій навчального призначення», «Методологія інформатизації наукової і управлінської діяльності установ НАПН України на основі веб-технологій», «Система науково-організаційного і технологічного забезпечення розвитку мережі електронних бібліотек установ НАПН України», «Формування інформаційно-комунікаційних компетентностей учнів у контексті євроінтеграційних процесів в освіті» [16, с. 23–24]. У 2014 році розпочато НДР «Оцінювання інформаційно-комунікаційної компетентності суб'єктів навчального процесу системи загальної середньої освіти в умовах інтеграції України до європейського освітнього простору. З 2015 року планується виконання низки НДР з орієнтовною тематикою: «Педагогічне про-

ектування інформаційно-освітнього середовища учнів старшої школи на основі технологій електронних соціальних мереж», «Засоби і технології формування хмаро орієнтованого навчально-наукового середовища педагогічного навчального закладу», «Педагогічне проектування комп'ютерно орієнтованого середовища навчання предметів природничо-математичного циклу в старшій школі», «Організаційно-методичне та технологічне забезпечення інформаційного моніторингу впровадження результатів наукових досліджень в НАПН України», «Система інформаційно-аналітичної підтримки педагогічних досліджень на основі електронних систем відкритого доступу».

Оприлюднення результатів дисертаційних робіт аспірантами, докторантами і здобувачами інституту відбувається шляхом публікацій у фахових виданнях, співзасновником яких є ІТЗН, а саме: «Комп'ютер у школі та сім'ї» (науково-методичний журнал НАПН України, сайт: <http://www.csf.vashpartner.com>), «Інформаційні технології в освіті» (збірник наукових праць Херсонського національного університету, сайт: <http://ite.ksu.ks.ua>) та «Інформаційні технології і засоби навчання» (електронне наукове фахове видання, сайт: <http://journal.iitta.gov.ua>). Ці видання включено до міжнародних наукометричних і реферативних баз даних.

У межах співпраці з вищими і загальноосвітніми навчальними закладами (зокрема, залучено понад 27 середніх навчальних закладів з різних областей України) ІТЗН організовано мережу спільних науково-дослідних лабораторій та експериментальних науково-дослідних центрів, у яких пошукувачі здійснюють апробацію своїх розробок.

З 2010 р. у спеціалізованій вченій раді ІТЗН, якій надано право прийняття до розгляду і проведення захистів дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора (кандидата) педагогічних наук зі спеціальності 13.00.10 розпочато приймання до розгляду і захист дисертаційних досліджень. Ця спеціалізована вчена рада вирізняється серед інших унікальним складом, оскільки поєднує видатних особистостей, відомих не тільки в Україні, а і за кордоном — науковців, управлінців, практиків, які мають наукові ступені в різних галузях наук і зробили вагомий внесок в комп'ютеризацію й інформатизацію науково-освітнього простору України. Зазначимо, що у червні 2011 р. в Інституті і в Україні з нової спеціальності відбувся захист першої кандидатської дисертації Колос К.Р. на тему «Система Moodle як засіб розвитку предметних компетентностей учителів інформатики в умовах дистанційної післядипломної освіти» [7]. Варто зазначити, що протягом 2011–2013 рр. у спеціалізованій вченій раді відбулося 15 захистів дисертаційних робіт (13 кандидатських і 2 докторських). З повнотекстовими копіями авторефератів цих дисертацій можна ознайомитися в Електронній бібліотеці НАПН України (<http://lib.iitta.gov.ua>).

Низка нових тем докторських і кандидатських дисертацій вже затверджена Міжвідомчою радою з координації наукових досліджень із педагогічних та психологічних наук в Україні (<http://naps.gov.ua/ua/iccr/protocols>), певна кількість робіт перебувають на стадії підготовки обґрунтування або на розгляді вчених рад закладів та установ.

Наведемо приклади тем дисертаційних робіт, над якими працюють аспіранти і докторанти ПТЗН: «Методика застосування технологій віртуалізації у навчанні UNIX-подібних операційних систем бакалаврів інформатики», «Організаційно-педагогічні засади застосування електронних відкритих журнальних систем у педагогічних дослідженнях», «Організаційно-педагогічні засади впровадження в наукових установах електронного документообігу на платформі Sharepoint», «Мобільні ІКТ-навчання інформатичних дисциплін майбутніх інженерів-педагогів», «Вебінар орієнтовані платформи як засіб групової взаємодії старшокласників у процесі навчання інформатики», «Система комп'ютерної математики як засіб фундаменталізації підготовки з інформативних дисциплін бакалаврів інформатики», «Педагогічні умови використання мережних технологій відкритої освіти у навчанні бакалаврів інформатики», «Стандартизація ІК компетентностей майбутніх учителів основної школи в країнах Європейського Союзу», «Система Dspace як засіб активізації науково-дослідної роботи майбутніх учителів інформатики», «Проектування програмно-апаратних засобів здоров'язбережувального навчального середовища в основній школі», «Хмарні технології як засіб формування дослідницьких компетентностей старшокласників у процесі профільного навчання фізики», «Проектування хмаро орієнтованих систем навчання математичних дисциплін майбутніх учителів математики», «Навчальний комп'ютерно орієнтований комплекс з фізики як засіб формування предметних компетентностей старшокласників», «Організаційно-педагогічні засади створення і впровадження інформаційно-аналітичних систем управління університетом», «Тероретико-методичні засади формування і розвитку хмарно-орієнтованого науково-освітнього середовища вищого навчального закладу» тощо.

Аналіз протоколів названої Міжвідомчої ради за період 2010-2013 рр. дозволяє зробити висновок про нерівномірність розподілу дисертаційних досліджень за рівнем організації педагогічного процесу (рис. 1), де найбільша частка припадає на вищу освіту — 68%, а електронній дистанційній формі навчання присвячено 10% досліджень у вищій освіті та близько 5% — у післядипломній.

Поряд із цим за напрямом використання переважають роботи, у яких переважно розглядаються інформаційно-комунікаційні технології навчального призначення (рис. 2).

Вітчизняні університети і наукові установи активно розпочали роботу щодо відкриття аспірантур та докторантур за новою спеціальністю. Станом на кінець 2013 року таку підготовку здійснюють щонайменше 8 установ та закладів: Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України, Київський національний лінгвістичний університет; Київський університет імені Бориса Грінченка; Національний університет біоресурсів і природокористування України; Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка; Житомирський державний університет імені Івана Франка; Луганський національний університет; Херсонський національний університет, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Однак подальше

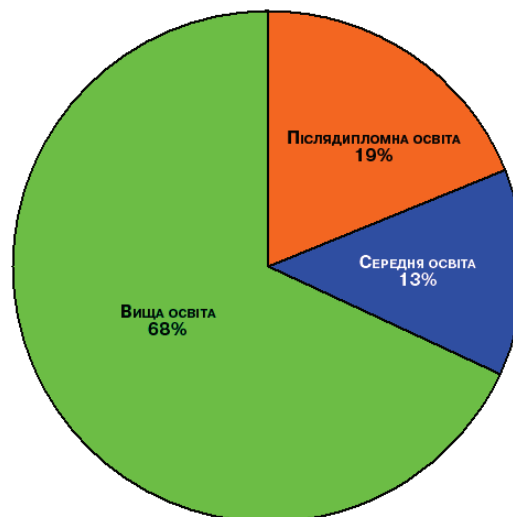

Рис.1. Розподіл тематики дисертаційних робіт за рівнем організації педагогічного процесу

збільшення кількості закладів, що здійснюють таку підготовку, має бути виваженим і належно забезпеченим, щоб не викликати зайвого занепокоєння [16, с. 31].

Група дослідників [8, с. 30–31], наголошує, що нині змінилася мотивація і знизився рівень відповідальності аспірантів «за позитивний результат справи», оскільки до аспірантури стали вступати особи, які не прагнуть пов'язати свою майбутню професійну діяльність з наукою чи освітою.

Розглянемо детальніше організаційно-педагогічні умови функціонування аспірантури і докторантури, діяльності роботи спеціалізованої вченої ради Інституту та окреслимо шляхи підвищення якості підготовки й атестації наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації.

Зауважимо, що підготовка наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації має включати низку заходів, які допоможуть випускникам аспірантури і докторантури адаптуватися до швидких змін суспільства й умов професійної діяльності. Тому разом з питаннями професійного становлення варто звернути увагу аспекти соціально-психологічного і морально-етичного розвитку молодих дослідників.

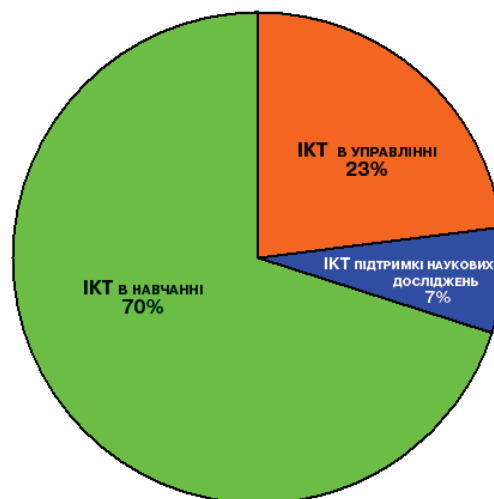

Рис.2. Розподіл тематики дисертаційних робіт за напрямами використання інформаційно-комунікаційних технологій

Система підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації і ступінь її інтегрованості у соціальні й економічні структури держави несе в собі причини, які призводять до зниження престижу наукової і науково-педагогічної професії. На питання «Яка кількість кандидатів і докторів наук потрібно Україні для забезпечення її інноваційного розвитку?» немає однозначної відповіді. Нині дійсно масштаби підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів зі спеціальності 13.00.10 розширюються, однак рівень готовності вступників до освоєння пропонуваного освітнього програми і виконання подібних досліджень є недостатнім.

Розглянемо питання, яке хвилює наукову громадськість: «Чи ефективна аспірантура?» З одного боку, щодо кількості осіб, які після закінчення аспірантури захистили дисертації протягом наступних двох років, то не достаньо, а з іншого, щодо збереження і розвитку інтелектуального потенціалу суспільства, — можна вважати достатньо ефективною. З огляду на це, збільшення кількості аспірантів і докторантів є добрим показником. Однак виникає завдання забезпечення кваліфікованого, якісного наукового керівництва і консультування дослідників у закладах, де відкрито аспірантуру і докторантуру з інформаційно-комунікаційних технологій в освіті.

Нині в ПТЗН система атестації і процес підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації взаємозалежні. Варто наголосити, що турбуватися про якість рукописів дисертаційних робіт варто не лише на кінцевих етапах їх підготовки (рецензування, експертиза та захист), а й від самого початку, тобто починаючи з обговорення й узгодження теми майбутньої дисертації. Усі теми дисертацій аспірантів, докторантів та здобувачів спочатку розглядають і обговорюють на засіданні комісії ПТЗН з попереднього розгляду тем дисертаційних досліджень, з обов'язковою присутністю наукового керівника/консультанта та здобувача, а потім затверджуються вченою радою Інституту. Така процедура забезпечує визначення актуальної тематики робіт.

Усі необхідні умови й технічне забезпечення для продуктивної роботи наукових керівників зі здобувачами в інституті створені. На технічній базі ПТЗН функціонують електронне фахове видання «Інформаційні технології та засоби навчання» й Електронна бібліотека НАПН України; усі приміщення інституту покриті зоною вільного доступу до Wi-Fi; робочі місця наукових керівників підключено до Інтернету та встановлено Web-камери для проведення on-line консультування; у залі засідань під час проведення семінарів, атестацій, захистів тощо ведеться аудіозапис подій, що дозволяє повторно прослухати поставлені запитання, зроблені зауваження і надані рекомендації здобувачу під час обговорення проміжних і кінцевих результатів дисертаційної роботи.

Розглянемо заходи, що проводить ПТЗН для підвищення ефективності процесу підготовки й атестації наукових і науково педагогічних кадрів.

1. Методологічний семінар для молодих науковців (проводиться у третій четвер кожного місяця). До проведення засідань семінару запрошуються знані в галузі інформатизації освіти вчені. Тематика семінару стосується різних аспектів теорії і методики використання ПКТ. Теми, що розглядаються на семінарах: «Психолого-педагогічні передумови вибору теми дисертаційної роботи», «Науково-категоріальний апарат дисертаційної роботи: основні вимоги», «Обґрунтування теми дисертаційної роботи», «Методологія наукового дослідження», «Підготовка та складання кандидатських іспитів», «Організація та проведення педагогічного експерименту», «Організаційно-методичні питання підготовки та захисту дисертаційних робіт зі спеціальності «інформаційно-комунікаційні технології в освіті» тощо. Тематика практичних занять семінару: «Використання соціальних закладок для роботи над дослідженнями», «Розробка бланків анкет, тестів, питань для бесід тощо», «Особливості підготовки електронних освітніх ресурсів для навчальних закладів різних рівнів», «Опрацювання методами математичної статистики кількісних результатів досліджень».

Поряд із цим обов'язково відбувається обговорення (апробація) розділів дисертацій здобувачів. З 2013 р. семінар функціонує як Всеукраїнський методологічний семінар для молодих науковців «Інформаційно-комунікаційні технології в освіті та наукових дослідженнях», оскільки його почали активно відвідувати не лише здобувачі Інституту, а й аспіранти, докторанти з інших наукових установ і ВНЗ України.

2. Всеукраїнський науково-методичний семінар «Системи навчання й освіти в комп'ютерно орієнтованому середовищі» розпочав роботу у 2011 р. з метою висвітлення результатів завершених дисертаційних робіт перед розглядом їх у спеціалізованій вченій раді ПТЗН і для обміну досвідом науковців, які займаються дослідженням проблем, пов'язаних із розробкою й упровадженням інформаційно-комунікаційних технологій в освіті й науці. Доповідачі семінару вносяться у програму семінару і після завершення отримують сертифікат учасника, що дає змогу класифікувати участь у семінарі як апробацію результатів дослідження.

3. Всеукраїнська конференція молодих вчених «Наукова молодь». Уперше була проведена у грудні 2013 р. на базі ПТЗН з метою популяризації науки, залучення талановитої молоді й ознайомлення з актуальною тематикою досліджень з ПКТ в освіті бажаючих вступити до аспірантури і докторантури Інституту (Веб-сайт http://project.zu.edu.ua/conference/Conference.php?h_id=4).

4. Розсилання електронною поштою запрошень на семінари, інформаційних листів про конференції тощо. Така розсилання ведеться для аспірантів, докторантів, здобувачів, працівників Інституту та осіб зі списку бажаючих брати участь у подібних заходах. Активно застосовується сервіс «Календар Google» для перегляду списку заходів, що проводитимуться найближчим часом.

5. Проведення консультацій для бажаючих вступити до аспірантури і докторантури, для аспірантів і докторантів щодо проведення певних аспектів дисертаційних досліджень, для здобувачів наукового ступеня, які подали рукопис дисертації до спеціалізованої вченої ради Інституту. Для проведення різних видів консультацій визначено час та дні проведення, вони відбуваються як очно, так і дистанційно, зокрема з використанням Skype.

6. Взаємодія з аспірантами/докторантами у віртуальних соціальних мережах. У 2011 р. у віртуальній соціальній мережі «Вконтакті» була створена окрема гру-

па «Товариство молодих науковців ПТЗН НАПН України» (<http://vk.com/club39295773>), де розміщені зразки документів (індивідуальний план роботи, атестаційні бланки, звіти тощо), відбувається поновлення фото, зроблених під час проведення Всеукраїнського методологічного семінару молодих науковців, конференцій та інших семінарів, де беруть участь учасники групи і під час захисту дисертацій у спеціалізованій вченій раді Інституту. Постійно відбувається обговорення цікавих і актуальних тем й оголошуються різні науково-практичні заходи (конференції, семінари, освітні форуми, тренінги тощо). Фото і відео звіти здобувачів про участь у заходах викликає позитивне обговорення і коментарі та підтверджує реальну участь у заході.

В ПТЗН з метою підвищення вимог до проведення дисертаційних досліджень і їх оформлення передбачається низка обов'язкових заходів, серед яких: призначення двох рецензентів під час обговорення роботи на засіданні відділу щодо рекомендації її до захисту; повторне обговорення дисертації після внесення рекомендацій і доопрацювання з урахуванням зроблених зауважень рецензентів; експертиза рукопису дисертації з використанням програми «Etxt Антиплагіат» (<http://www.etxt.ru/antiplagiat/>); надання додаткових рекомендацій від спеціалізованої вченої ради ПТЗН щодо змісту й оформлення окремих структурних елементів дисертації й автореферату.

Наприклад, спеціалізована вчена рада рекомендує певний зміст першого підрозділу розділу II дисертаційної роботи, що має назву «2.1. Загальна методика дослідження проблеми» та включає такі елементи:

- Гіпотеза дослідження (часткові гіпотези — для докторських дисертацій).
- Концепція дослідження (для докторських дисертацій).
- Методологічна основа дослідження (нормативна база/джерельна база).
- Організація дослідження (етапи дослідження).
- Експериментальна база та етапи проведення експерименту.
- Вірогідність результатів дослідження.

Поряд із цим для спеціальності 13.00.10 рекомендується орієнтована структура та зміст розділів:

— кандидатської дисертації:

Розділ 1. Теорія і досвід.

Розділ 2. Проектування, моделювання.

2.1. Загальна методика дослідження проблеми.

Розділ 3. Методична система (методика).

Розділ 4. Експеримент.

— докторської дисертації:

Розділ 1. Огляд і досвід за темою.

Розділ 2. Теоретико-методологічний апарат.

У розділі мають бути висвітлені: загальна методика дослідження проблеми; методи, що використовувались, розв'язання задач та їх порівняльні оцінки: базові поняття дослідження.

Розділ 3. Моделювання.

Розділ 4. Проектування (педагогічне проектування).

Розділ 5. Методична система (методика).

Розділ 6. Експеримент.

Проведений аналіз досвіду підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації в Інституті інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України з спеціальності «13.00.10 — інформа-

ційно-комунікаційні технології в освіті» дає підстави рекомендувати доцільність виконання такого:

- удосконалення навчально-освітніх програм підготовки в аспірантурі й докторантурі;
- розроблення методик діагностики мотивації вступників до аспірантури;
- проведення заходів для відбору талановитої молоді для вступу на навчання до аспірантури і докторантури;
- постійне проведення моніторингу тематики дисертаційних досліджень із визначенням найбільш актуальних напрямів та орієнтацію молодих науковців на проведення робіт в малодосліджених секторах;
- проведення оцінювання якості результатів дисертаційних робіт з урахуванням індексів цитування вчених за показниками визнаних міжнародних наукометричних баз даних;
- підвищення відповідальності наукових керівників і консультантів, а також рецензентів і експертів дисертаційних робіт;
- регулярне проведення низки наукових і науково-практичних масових заходів для молодих учених (семінари, вебінари, конференції, круглі столи тощо);
- розробка системи стимулювання діяльності молодих учених у системі НАПН України, зокрема надання премій, стипендій, грантів, інших видів заохочень для осіб до 35 років або для аспірантів і докторантів установ НАПН України;
- розміщення повнотекстових копій авторефератів і дисертаційних робіт в Електронній бібліотеці НАПН України й подальша їх перевірка на плагіат з використанням електронних систем відкритого доступу;
- проведення в системі НАПН України щорічного семінару для осіб, які здійснюють підготовку й атестацію наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації щодо обміну досвідом і обговорення шляхів підвищення результативності такого процесу;
- створення відкритого, зокрема електронного, науково-освітнього середовища підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації, що сприятиме розвитку їх науково-дослідної мобільності;
- оновлення й розширення напрямів досліджень па-спорту спеціальності з огляду на швидку зміну предметної галузі інформаційно-комунікаційних технологій в освіті.

Проведене дослідження дає підстави для висновків про те, що в Інституті інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України накопичено певний досвід з проведення системної діяльності щодо підвищення результативності підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації та якості дисертаційних робіт в галузі інформаційно-комунікаційних технологій в освіті. Використання рекомендацій, наведених за результатами цього дослідження, допоможе визначити невикористані ресурси на етапі підготовки й захисту дисертацій і запропонувати ефективні шляхи розв'язання проблем і зробити прогноз можливих ризиків. Важливим є обмін досвідом роботи щодо підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації й діяльності спеціалізованих вчених рад щодо управління і контролю за їх ді-

яльністю зі сторони керівництва установи, у якій вони функціонують, що сприятиме підвищенню якості дисертаційних робіт, зростанню рівня психолого-педагогічних досліджень у галузі інформаційно-комунікаційних технологій в освіті.

Спирин О. М., Яцишин А. В. Опыт подготовки научных кадров по информационно-коммуникационным технологиям в образовании

Аннотация. В статье описывается анализ опыта подготовки кандидатов и докторов педагогических наук по специальности 13.00.10 — информационно-коммуникационные технологии в образовании, описано организационно-педагогические условия функционирования аспирантуры и докторантуры, деятельности специализированного ученого в Институте информационных технологий и средств обучения НАПН Украины, приведены примеры актуальных тем диссертационных исследований, предложены рекомендации по усовершенствованию процесса подготовки научных кадров в этой отрасли педагогической науки и очерчено перспективные направления проведения педагогических исследований по разработке и использованию информационно-коммуникационных технологий в образовании.

Ключевые слова: подготовка научных кадров, аттестация научных и научно-педагогических кадров, специализированный ученый совет, 13.00.10 — информационно-коммуникационные технологии в образовании, Институт информационных технологий и средств обучения НАПН Украины.

Spirin O. M., Yatsyshyn A. V. Experience of academic staff training on information and communication technologies in education

Abstract. The paper presents an analysis of the experience of candidates and doctors of pedagogical sciences training, specialty 13.00.10 — Information and Communication Technologies in Education, describes the organizational and pedagogical conditions of operation of post-graduate and doctoral studies, activities of the specialized scientific council of the Institute of Information Technologies and Learning Tools. There are presented some examples of currently central topics of dissertation research, proposed some recommendations on improving the process of academic staff training in the field of pedagogy as well as outlined promising directions of dissertation research in the development and use of ICT in education

Keywords: academic staff training, attestation of scientific and scientific-pedagogical personnel, specialized scientific council, 13.00.10 — Information and Communication Technologies in Education, Institute of Information Technologies and Learning Tools of NAPS of Ukraine.

Література

1. Барышников Н. В. Пути повышения качества диссертаций по педагогическим и психологическим наукам / Н. В. Барышников // Высшее образование в России — 2013. — №8–9. — С. 65–70.
2. Биков В. Ю. Модели организационных систем открытой освіти / В. Ю. Биков. — К.: Атика, 2008. — 684 с.
3. Биков В. Ю. Сучасні завдання інформатизації освіти / В. Ю. Биков // Інформаційні технології і засоби навчання. — 2010. — №1(15). — Режим доступу: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/25/13>.
4. Жалдак М. І. Шкільній інформатиці — 25! / М. І. Жалдак, Ю. С. Рамський // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія №2. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання. — 2010. — №8 (15). — С. 3–17.

5. Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт. — 2013. — Режим доступу: <http://www.ime.edu-ua.net/actual.html>.
6. Інформатизації і комп'ютеризації загальноосвітніх навчальних закладів України — 20 років / В. Ю. Биков, А. М. Гуржій, В. В. Гапон, М. Я. Плескач // Комп'ютер у школі та сім'ї. — 2005. — №5. — С. 3–11.
7. Колос К. Р. Система Moodle як засіб розвитку предметних компетентностей учителів інформатики в умовах дистанційної післядипломної освіти: автореф. дис. ... к. пед. н.: 13.00.10 [Електронний ресурс] / К. Р. Колос. — К., 2011. — 20 с. — Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/354/>.
8. Лаптев В. В. Ученая степень в России: реальность и перспективы / В. В. Лаптев, С. А. Писарева, А. П. Тряпицына // Высшее образование в России — 2013. — №4. — С. 26–37.
9. Лещенко М. П. Порівняльно-педагогічні дослідження зі спеціальності 13.00.10 «Інформаційно-комунікаційні технології в освіті» / М. П. Лещенко / Педагогічна компаративістика-2013: трансформації в освіті зарубіжжя та український контекст: матеріали наук.-практ. семінару Інститут педагогіки НАПН України. — Київ, 2013. — С. 17–19.
10. Модернізація підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів в аспірантурі та докторантурі наукових установ АПН України в контексті Болонського процесу: досвід, проблеми, перспективи / В. І. Луговий, В. А. Семиченко, О. Л. Кононко [та ін.] // Педагогіка і психологія. — 2008. — №1. — С. 94–102.
11. Морзе Н. В. Модели ефективного використання інформаційно-комунікаційних та дистанційних технологій навчання у вищому навчальному закладі [Електронний ресурс] / Н. В. Морзе, О. Г. Глазунова // Інформаційні технології і засоби навчання. — 2008. — №2 (6). — Режим доступу до журн.: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/138/124>.
12. Паспорт спеціальності 13.00.10 — інформаційно-комунікаційні технології в освіті // Бюлетень ВАК України. — 2010. — №11. — С. 8–10.
13. Проект концепції Національної стандартної класифікації освіти [Електронний ресурс] // Веб-сайт НАПН України. — Національна академія педагогічних наук України, 2013. — 62 с. — Режим доступу: <http://naps.gov.ua/uploads/files/sod/NSKO.pdf>
16. Регейло І. Ю. Тенденції розвитку системи підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації в Україні у 50–60-х рр. ХХ ст. / І. Ю. Регейло // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова: Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. — 2011. — Вип. 27. — С. 254–262.
17. Спирин О. М. Основні напрями і тематика дисертаційних досліджень з інформаційно-комунікаційних технологій в освіті / О. М. Спирин // Комп'ютер у школі та сім'ї. — 2011. — №1 (89). — С. 15–18.
18. Спирин О. М. Особливості підготовки наукових та науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації зі спеціальності «Інформаційно-комунікаційні технології в освіті» / О. М. Спирин, А. В. Яцишин // Інформаційні технології в освіті. — 2013. — №14 — С. 22–33.
19. Спирин О. М. Сучасні напрями досліджень з інформаційно-комунікаційних технологій в галузі педагогічних наук / О. М. Спирин, А. В. Светлорусова // Інформаційні технології в освіті. — 2010. — №8. — С. 158–161.
20. Яцишин А. В. Деякі аспекти підготовки наукових та науково-педагогічних кадрів зі спеціальності «Інформаційно-комунікаційні технології в освіті» / А. В. Яцишин // Матеріали дев'ятої Міжнарод. наук.-практ. Інтернет-конф. «Актуальні проблеми сучасної науки» (Київ, 22–24 жовтня 2012 р.). — К., 2012. — Ч. 2. — С. 45–47. — Режим доступу: <http://www.intkonf.org>.
21. Яцишин А. В. До питання про підготовку кадрів вищої кваліфікації зі спеціальності «Інформаційно-комунікаційні технології в освіті» / А. В. Яцишин // Матеріали I Всеукраїнського науково-практичного семінару «Сучасні інформаційні технології в дистанційній освіті»: тези доповідей — Івано-Франківськ, 2012. — С. 51–52.